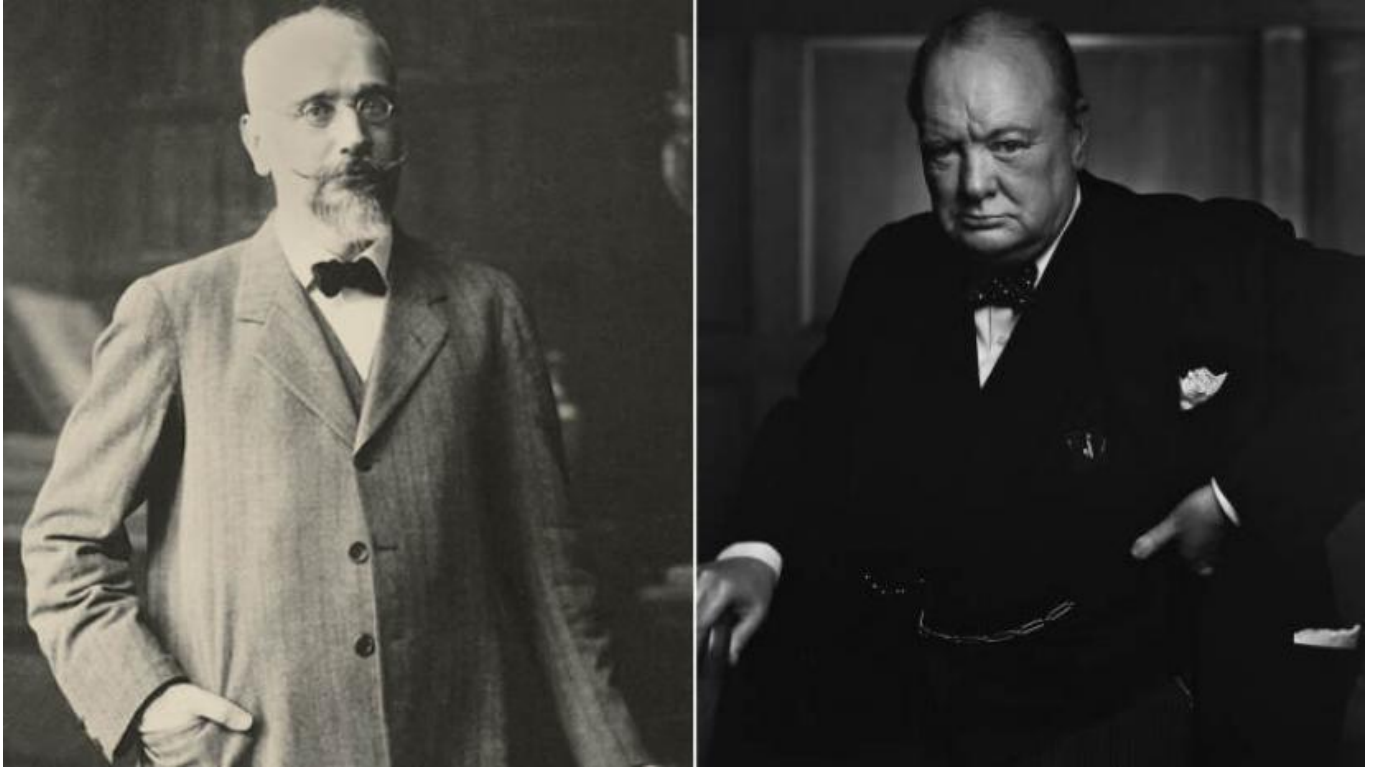
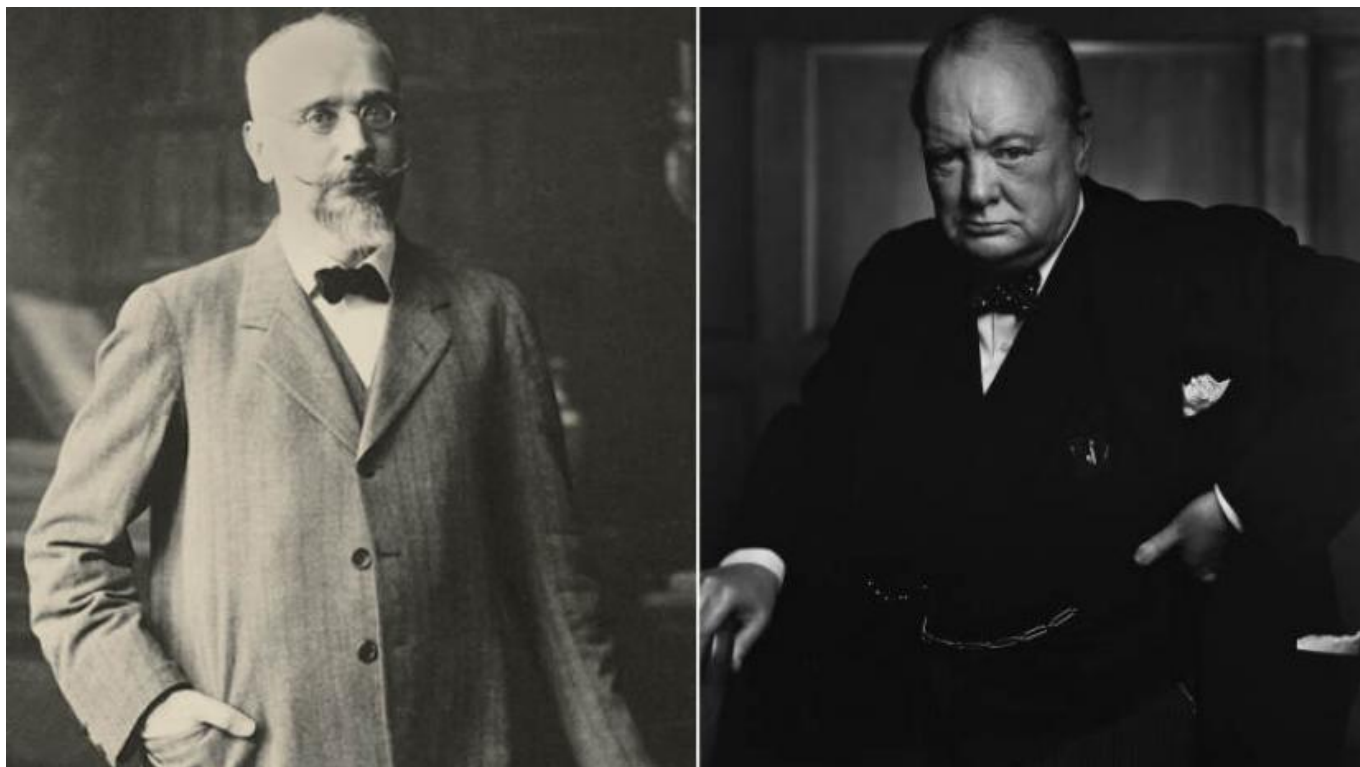

Ποιο νησί μας ζήτησε ο Τσόρτσιλ από τον Βενιζέλο με αντάλλαγμα την Κύπρο το 1912;

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα

Ο Τσόρτσιλ Υπουργός Ναυτικών της Μ. Βρετανίας - Ο ρόλος του σερ Τζων Σταυρίδη - Οι συζητήσεις Ελευθέριου Βενιζέλου - Ουίνστον Τσόρτσιλ - Η καθοριστικής σημασίας παρέμβαση του Ιωάννη Μεταξά - Ποιο ήταν το τελικό αποτέλεσμα των συνομιλιών;

Η στάση του Ουίνστον Τσόρτσιλ απέναντι στην Ελλάδα κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Χάιδευε τα αφτιά των Ελλήνων με διθυράμβους, επαίνους και υποσχέσεις και την ίδια ώρα έκανε μυστικές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία για παραχώρηση των νησιών του Αιγαίου. Βέβαια, οι σχέσεις του Τσόρτσιλ με την Ελλάδα χρονολογούνται πολύ πριν το 1940. Συγκεκριμένα, από το 1912 όταν ως Υπουργός Ναυτικών της Βρετανίας ζήτησε (με δική του πρωτοβουλία;) από τον Ελευθέριο Βενιζέλο να δεχτεί η Μ. Βρετανία να αποκτήσει ναύσταθμο σε ένα νησί του Ιονίου, με αντάλλαγμα την Κύπρο!

Πρόκειται για μία σχεδόν άγνωστη ιστορία, που φέρνει στο φως στο βιβλίο του «Ουίνστον Τσόρτσιλ, 1874-1965», ο Δρ. Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος. Ας δούμε με περισσότερες λεπτομέρειες αυτή την άγνωστη ιστορία...Εκτενή αναφορά κάνει και ο Michael Llewellyn Smith, στο βιβλίο του «ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ».

Πώς ξεκίνησε η συζήτηση - Ποιος ήταν ο Τζων Σταυρίδης.

Βασικό ρόλο στην όλη «διαπραγμάτευση», έπαιξε ο σερ Τζων Σταυρίδης. Ποιος ήταν όμως αυτός ο μάλλον άγνωστος δικηγόρος που έπαιξε τόσο καίριο ρόλο σε μία άκρως σοβαρή για την Ελλάδα υπόθεση;

Ο Τζων Σταυρίδης γεννήθηκε το 1867 και ήταν γιος Έλληνα μεγαλέμπορου στην Αγγλία. Πολιτογραφήθηκε Βρετανός και νεότατος έγινε μέλος του ΔΣ της Ιονικής Τράπεζας.

Το 1903 μάλιστα, ανέλαβε και επίσημα τη θέση του Γενικού Προξένου της Ελλάδας στο Λονδίνο.

Ο Michael Llewelyn Smith, γράφει γι' αυτόν, ότι είχε αποκτήσει πείρα ως ανταποκριτής του πρακτορείου Ρόιτερς και χάρη στις διασυνδέσεις του με την οικογένεια Ράλλη και το γερό του επιχειρηματικό κριτήριο, ήταν ο ιδανικός μεσολαβητής μεταξύ της ελληνικής και της βρετανικής πολιτικής. Κυκλοφορούσε με άνεση στους σοβαρούς κύκλους της Εθνικής Φιλελεύθερης Λέσχης και είχε άριστη σχέση με τους Έλληνες εφοπλιστές, τραπεζίτες και εμπόρους του Λονδίνου. Στενός του φίλος, ήταν ο Βρετανός πολιτικός Ντέιβιντ Λόιντ Τζορτζ με τον οποίο γνωρίζονταν πολύ καλά από την εποχή που ο Τζορτζ ασκούσε επίσης το επάγγελμα

του δικηγόρου. Βρισκόμαστε στο 1912 και έχει ξεσπάσει ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος. Οι επιτυχίες των δυνάμεων των Βαλκάνιων συμμάχων γίνονται δεκτές στο Λονδίνο με ενθουσιασμό.

Τόπος Ταρουνσοπούλου - Όμηρου, 6

Η ΕΛΛΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΟΥΣΑ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

1912 - 1913

Ο Σταυρίδης γράφει στο καινούργιο του ημερολόγιο (Κυριακή 10 Νοεμβρίου 1912):

«Απόψε δείπνησα στο Υπουργείο Εξωτερικών. Παρευρίσκονταν ο Λόιντ Τζορτζ (Υπουργός Οικονομικών πλέον να σημειώσουμε), ο Μάστερμαν, ο Σπέντερ, ο Ρόμπερτς και τρεις κυρίες. Όλη η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από τον πόλεμο. Στο δείπνο, ο Λόιντ Τζορτζ ζήτησε σαμπάνια κι έκανε την εξής πρόταση: Στην υγεία των Συμμάχων που εκπρόσωπός τους βρίσκεται σήμερα εδώ και ας ευχηθούμε να διώξουν τον Τούρκο από την Ευρώπη και να τον στείλουν... από κει που ήρθε». Ο Llewellyn Smith γράφει ότι τον Λόιντ Τζορτζ «ενθουσίαζε η ιδέα να τα μαζέψει η Τουρκία και να φύγει από την Ευρώπη».

Έλεγε μάλιστα χαρακτηριστικά:

«Προσωπικά δεν θέλω να κρατήσει ούτε την Κωνσταντινούπολη. Αυτό όμως θα είναι το δυσκολότερο πρόβλημα που θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Κατά τη γνώμη μου, η καλύτερη λύση θα ήταν να διεθνοποιήσουμε την Κωνσταντινούπολη και τα Δαρδανέλια».

Ειδικά για τους Έλληνες ο Λόιντ Τζορτζ έλεγε:

«Εξαλείψατε τώρα την ανάμνηση του 1897 και δείξατε τι μπορείτε να κάνετε όταν έχετε κατάλληλο εξοπλισμό, εκπαίδευση και ηγεσία και τώρα δεν θα επιτραπεί σε

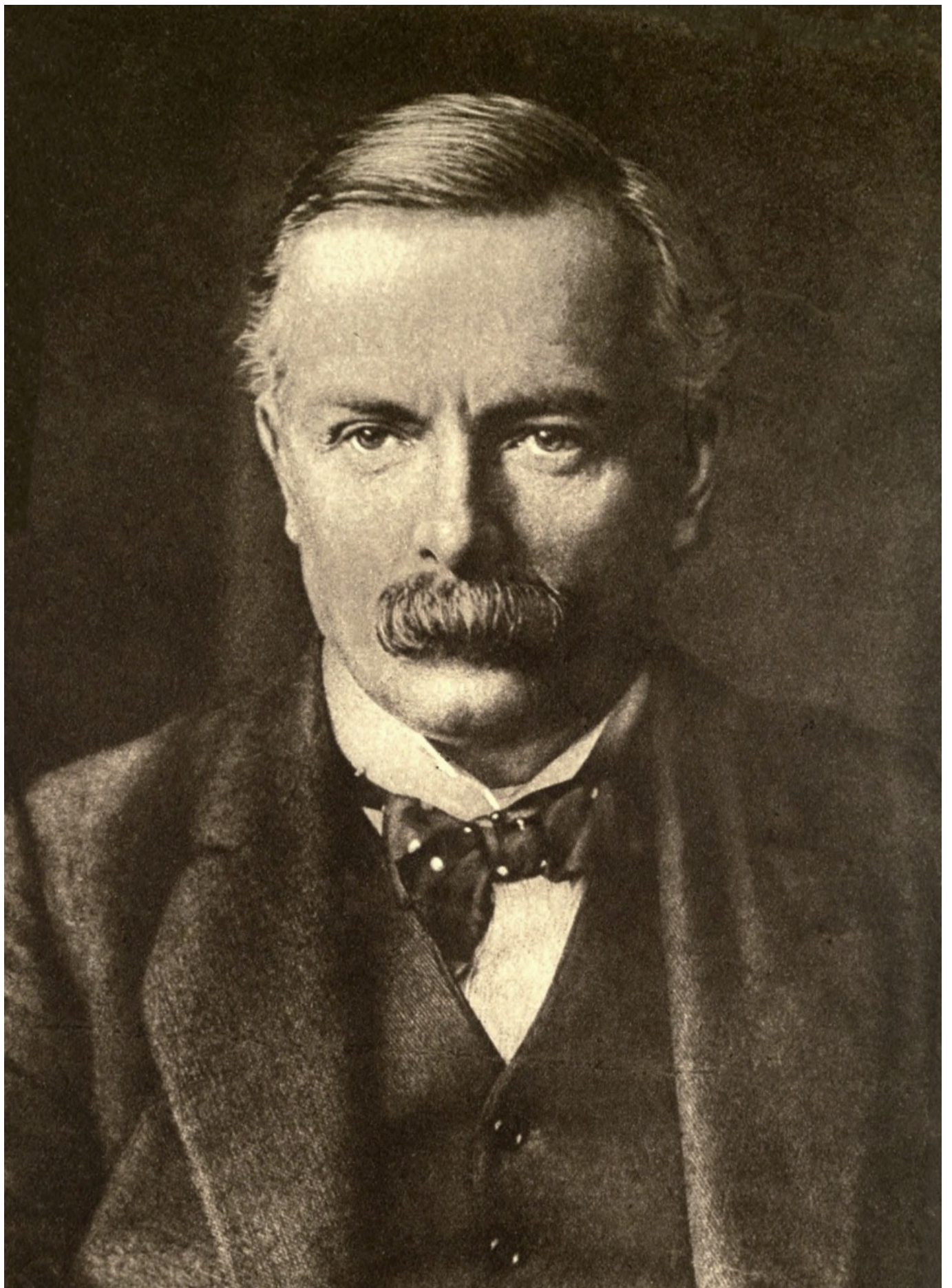
κανέναν να μπει ανάμεσα σ' εσάς και τις κατακτήσεις σας.

Αν οι Σύμμαχοι συμφωνήσουν αναμεταξύ τους, μπορούν να μοιράσουν την Ευρωπαϊκή Τουρκία όπως νομίζουν καλύτερα...».

(Όλα τα στοιχεία για τα λεγόμενα του Λόιντ Τζορτζ προέρχονται από το βιβλίο του Michael Llewellyn Smith «ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ», ΜΙΕΤ 2009.

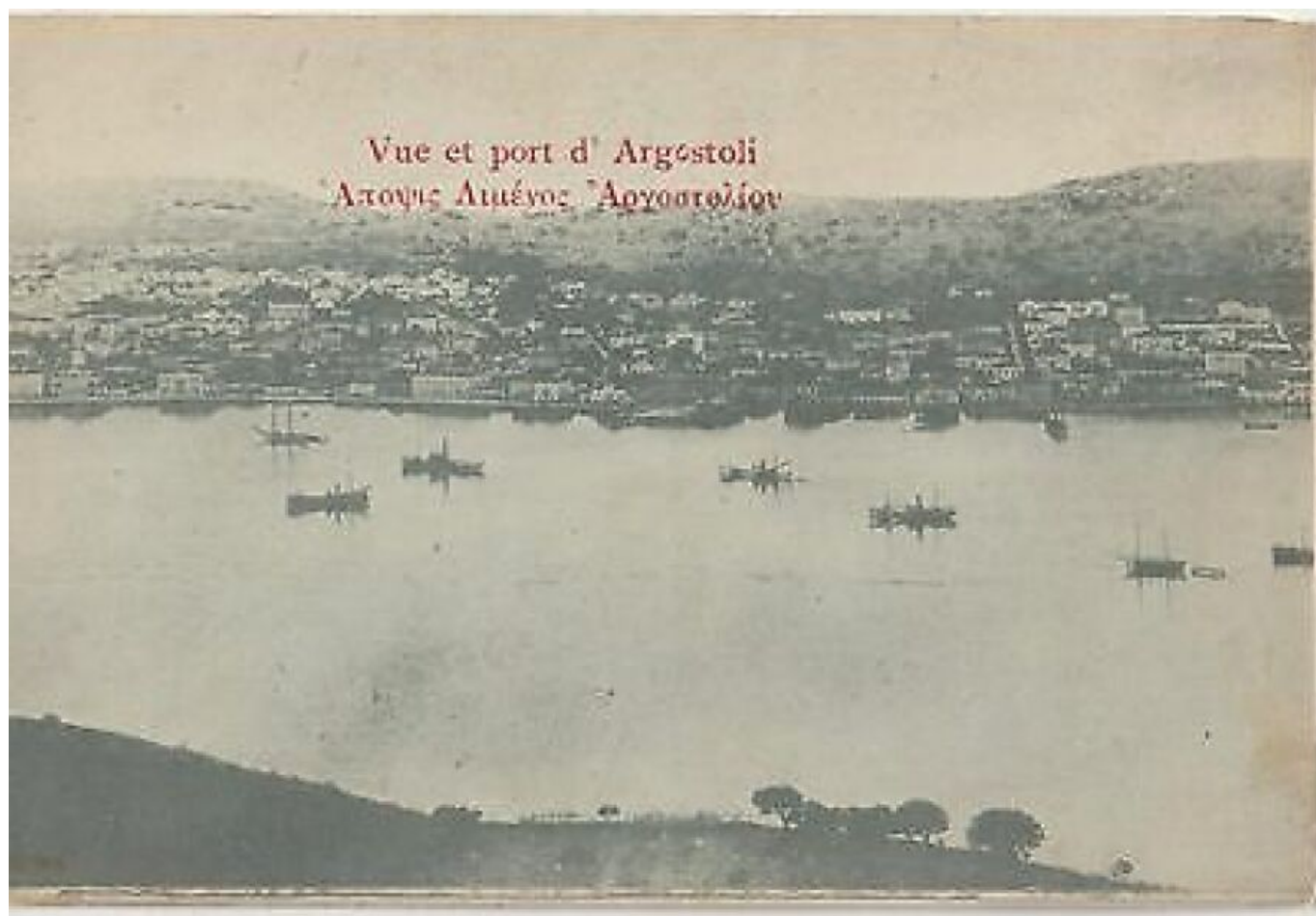
Στις 18 Νοεμβρίου 1912, ο Σταυρίδης συναντήθηκε με τους Λόιντ Τζορτζ και Τσόρτσιλ (Υπουργός Ναυτικών τότε), στη Βουλή των Κοινοτήτων. Όπως γράφει στο Ημερολόγιό του ο Σταυρίδης, ο Τσόρτσιλ θεωρώντας ότι η Αυστροουγγαρία και η Ιταλία θα ήταν εχθροί της χώρας του επερχόμενο πόλεμο, αναζητούσε τρόπο να αποκλείσει την Αδριατική. Έτσι θα έθετε σε αχρηστία τον αυστριακό και τον ιταλικό στόλο και θα μπορούσε άνετα να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε άλλο εχθρικό πλοίο. «Αρκεί να είχε η Αγγλία μια βάση αρκετά κοντά στην Αδριατική και ο αποκλεισμός της Αδριατικής θα ήταν απλό ζήτημα...», γράφει χαρακτηριστικά ο Σταυρίδης.

Ο Λόιντ Τζορτζ ξεκίνησε τη συζήτηση για την παραχώρηση ενός λιμανιού σε κάποιο νησί του Ιονίου, το οποίο θα χρησίμευε ως βρετανική βάση σε καιρό ειρήνης ή πολέμου. Αρχικά έκανε λόγο στον Σταυρίδη για την Κέρκυρα, η οποία όμως βρισκόταν κάτω από ειδικό καθεστώς. Ο Σταυρίδης το επισήμανε αυτό στον φίλο του Λόιντ Τζορτζ, ο οποίος αντιλήφθηκε το λάθος του και έγινε πιο προσεκτικός.

Ρώτησε τον Σταυρίδη κατά πόσο θα ήταν η Αθήνα πρόθυμη να συζητήσει το όλο ζήτημα και έλαβε την αποστομωτική απάντηση ότι αυτό σχετιζόταν με το αντάλλαγμα που θα έδινε στην Ελλάδα η Βρετανία. Είναι άγνωστο αν ο Σταυρίδης ήταν εξουσιοδοτημένος να προχωρήσει τόσο πολύ τις συζητήσεις, ενώ ο Λόιντ Τζορτζ τον ενημέρωσε ότι αυτό αποτελούσε ιδέα του Τσόρτσιλ και ο ίδιος συμφωνούσε, δεν ήθελε όμως να δεσμευτεί. Την ίδια όμως στιγμή, έκανε λόγο για παραχώρηση κάποιου από τα νησιά του Ιονίου με αντάλλαγμα την Κύπρο! Ο Σταυρίδης κατάλαβε ότι τα πράγματα γίνονται πολλά σοβαρά και επιφυλάχθηκε να απαντήσει στους Βρετανούς αφού πρώτα ενημερώσει την ελληνική κυβέρνηση.

Βάση στο Αργοστόλι με αντάλλαγμα την Κύπρο!

Το απόγευμα της 18ης Νοεμβρίου, όπως αναφέραμε και παραπάνω, ο Τσόρτσιλ

συναντήθηκε, παρουσία του Λόιντ Τζορτζ στη Βουλή των Κοινοτήτων με τον Σταυρίδη, αφού πρώτα έλαβε την έγκριση του Υπουργού Οικονομικών. Έκανε λόγο για μια συμφωνία, γνωστή και εγκεκριμένη από το Παρίσι, προκειμένου να αποκλειστούν οι εχθρικοί στόλοι από την Αδριατική.

Αναζητούσε ένα λιμάνι στο οποίο θα ναυλοχούσαν δέκα ως είκοσι αντιτορπιλικά και μερικά υποβρύχια. Ανέφερε δε συγκεκριμένα το λιμάνι του Αργοστολίου στην Κεφαλλονιά.

Ο Τσόρτσιλ τόνισε: «Σημειώστε αυτό που θα σας πω: δεν ομιλώ για εκχώρηση ούτε

καν για εκμίσθωση και ούτε ένας κάτοικος δεν θα αλλάξει εθνικότητα ή πατρίδα ενώ η σημαία θα παραμείνει ελληνική. Αυτό το οποίο ζητώ είναι η χρήση και μόνον η χρήση, δηλαδή όποτε η βρετανική κυβέρνηση θα το θεωρεί αναγκαίο, εν καιρώ πολέμου ή ειρήνης, να έχει το δικαίωμα όπως χρησιμοποιήσει το Αργοστόλι ως λιμάνι, ως ναυτική βάση για τον στόλο της, με όποιον τρόπο αυτή θεωρεί καλύτερο».

Ωστόσο, όπως γράφει ο Δρ Ι.Σ. Παπαφλωράτος, οι απόψεις δίστανται για το κατά πόσο οι Βρετανοί έκαναν λόγο για την κατασκευή ενός ναυστάθμου μόνο. Σίγουρα πάντως θα γίνονταν κάποια οχυρωματικά έργα τα έξοδα κατασκευή των οποίων θα αναλάμβανε η Βρετανία.

Ο Σταυρίδης προσπάθησε να πετύχει βρετανική υποστήριξη για την κατοχύρωση των ελληνικών κατακτήσεων κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο, ιδίως για τη Θεσσαλονίκη και τα νησιά του Αιγαίου, όμως ο Λόιντ Τζορτζ τόνισε ότι κάτι τέτοιο ήταν πολύ δύσκολο. Ο Τσόρτσιλ πάντως ήταν βέβαιος ότι η βρετανική κοινή γνώμη δεν θα αντιδρούσε σε ενδεχόμενη παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα. Τόνισε μάλιστα ότι σε πρόσφατη επίσκεψή του στη Μεγαλόνησο, οι Κύπριοι τον υποδέχθηκαν με ελληνικές σημαίες και ζητωκραυγές:

«Ζήτω η Ελλάς», «Ζήτω η Ένωσις» και είπε ότι αν ήταν στο χέρι του θα φρόντιζε να αποδοθεί δικαιοσύνη, δηλαδή η Κύπρος θα δινόταν στην Ελλάδα. Πάντως και οι δύο ζήτησαν από τον Σταυρίδη απόλυτη εχεμύθεια, μέχρι να ενημερωθούμε ο πρωθυπουργός Άσκουιθ και ο Υπουργός Εξωτερικών λόρδος Γκρέι. Οι δύο αυτοί ενημερώθηκαν και συμφώνησαν.

Ωστόσο, οι συζητήσεις έπρεπε να γίνουν σε υψηλότατο επίπεδο: μεταξύ του Έλληνα πρωθυπουργού Ελευθέριου Βενιζέλου και του Ουίνστον Τσόρτσιλ.

Οι διαπραγματεύσεις Βενιζέλου - Τσόρτσιλ

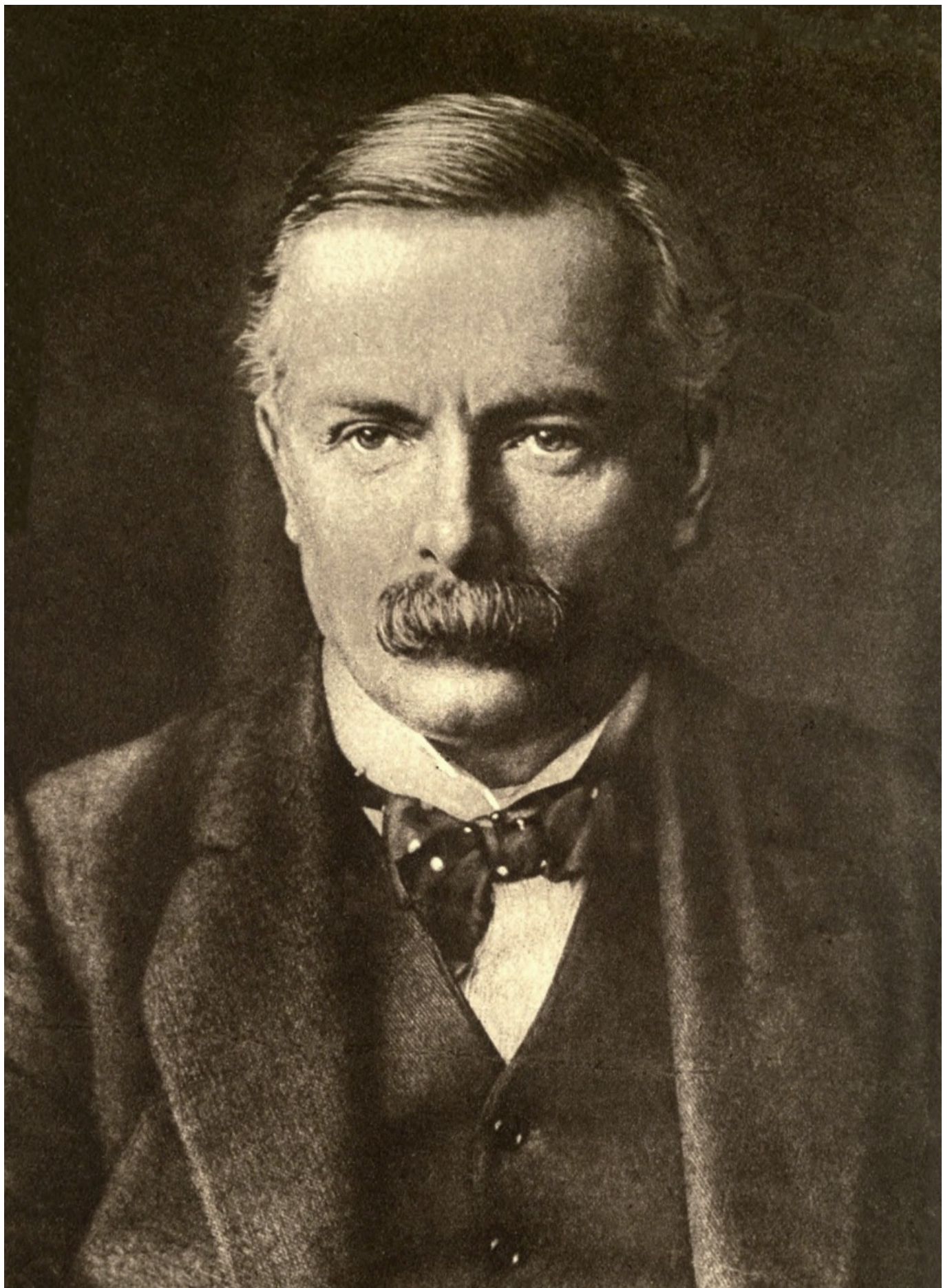
Ο Λόιντ Τζορτζ πίεζε τον Σταυρίδη. «Οι αποφάσεις για το μέλλον της Ελλάδας θα ληφθούν στο Λονδίνο, όχι στην Αθήνα, είναι ζήτημα ζωής και θανάτου για σας». Στις 12 Δεκεμβρίου 1912 ο Ελευθέριος Βενιζέλος έφτασε στο Λονδίνο.

Στις 16 Δεκεμβρίου άρχισαν οι διαπραγματεύσεις με τον Τσόρτσιλ. Σ' αυτές φάνηκε ότι οι Βρετανοί προσπάθησαν να αποσυνδέσουν το θέμα από την τύχη της Κύπρου. Τόνισαν επίσης, ότι ήθελαν να αποφύγουν κάθε δέσμευση με οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα (no continental commitment). Επέμεναν όμως για το Αργοστόλι και τόνιζαν την αξία του λιμανιού του. Ο Βενιζέλος δεν είχε αντιρρήσεις, τόνισε όμως πως πρέπει να εξεταστεί το θέμα από πλευράς Διεθνούς Δικαίου.

Αν και οι Βρετανοί ήταν άκρως επιφυλακτικοί και «σιωπηροί στην ελληνική πλευρά επικράτησε ανεξήγητη ευφορία. Ο Τσόρτσιλ που το αντιλήφθηκε, ζήτησε από τον Βενιζέλο να ακυρώσει η Ελλάδα την παραγγελία ενός μεγάλου θωρηκτού στα γερμανικά ναυπηγεία Vulkan.

Στις 5 Ιανουαρίου 1913 συναντήθηκαν οι Λόιντ Τζορτζ Βενιζέλος και Σταυρίδης. Ο Βρετανός δήλωσε ότι ο Τσόρτσιλ επεξεργαζόταν ένα ευρύτερο σχέδιο, το οποίο έπρεπε να έχει και τη συγκατάθεση της Γαλλίας. Επρόκειτο για μία ασαφή αναφορά και η ελληνοβρετανική συζήτηση έληξε χωρίς αποτέλεσμα.

Στις 7 Ιανουαρίου 1913 οι συνομιλίες επαναλήφθηκαν με την παρουσία του Τσόρτσιλ και τον πρίγκιπα Λούις Αλεξάντερ του Μπάτενμπεργκ (που το 1917 άλλαξε το επίθετό του από Battenberg σε Mountbatten). Εκεί ο Τσόρτσιλ ανέφερε ότι το θέμα δεν αφορούσε το Αργοστόλι, αλλά το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό. Οι Έλληνες αξιωματούχοι έγιναν έξαλλοι. Ο Τσόρτσιλ είπε στον Βενιζέλο ότι το ζήτημα πρέπει να δημοσιοποιηθεί και ο Έλληνας πολιτικός συμφώνησε, με τον όρο να μην διαρκέσει πολύ η συζήτηση.

Τις επόμενες εβδομάδες, οι διαπραγματεύσεις επικεντρώθηκαν στα ζητήματα που προέκυψαν από τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο. Ο Τσόρτσιλ επισκέφθηκε το Παρίσι όπου συναντήθηκε με τον Γάλλο ομόλογό του Theophile Delcasse και άλλους αξιωματούχους. Οι Γάλλοι φαίνεται ότι τον επηρέασαν και άλλαξε στάση. Έδωσε στον Βενιζέλο ένα αντίγραφο του υπομνήματος που είχε στείλει στους Γάλλους για τον μελλοντικό ρόλο του ελληνικού ναυτικού. Φοβούμενος ενδεχόμενη διαρροή του εγγράφου και αφαίρεσε την ένδειξη ότι αυτό προέρχεται από το Βρετανικό Ναυαρχείο. Μάλιστα, ζήτησε από τον Βενιζέλο να πιέσει τους στρατιωτικούς για να συναινέσουν σε ένα πρόγραμμα ναυπήγησης «μικρών και ευέλικτων σκαφών», αν και οι δύο γνώριζαν ότι κάτι τέτοιο θα προκαλούσε σφοδρές αντιδράσεις, καθώς υπήρχε σε εξέλιξη το δόγμα της ναυπήγησης θωρηκτών (στο οποίο στηρίχτηκε η αγορά του «Αβέρωφ»).

Όταν αργότερα ο Βενιζέλος πήγε στο Λονδίνο για να συναντήσει τον Βρετανό Υπουργό Εξωτερικών λόρδο Gray, διαπίστωσε έκπληκτος ότι το θέμα είχε ατονήσει και οι Βρετανοί αντέτειναν ότι δεν μπορούν να προβούν σε τέτοιου είδους «χωριστές» συμφωνίες με την Ελλάδα. Μάλιστα οι Τσόρτσιλ και Λόιντ Τζορτζ, ήταν άκρως αρνητικοί σε αυτό που οι ίδιοι πρότειναν!

Επρόκειτο πιθανότατα για μια ιδέα του Τσόρτσιλ και Λόιντ Τζορτζ, ήταν άκρως αρνητικοί σε αυτό που οι ίδιοι πρότειναν!

Επρόκειτο πιθανότατα για μια ιδέα του Τσόρτσιλ, εντελώς προσωπική, που

ξεπεράστηκε από τα γεγονότα.

Αλλά και η ελληνική πλευρά, δεν φαίνεται ότι δεχόταν με τον ίδιο ενθουσιασμό τη βρετανική πρόταση.

Ο ρόλος του Ιωάννη Μεταξά

Ο Ιωάννης Μεταξάς ήταν υπασπιστής του Βενιζέλου τότε. Όταν ο Έλληνας πρωθυπουργός του είπε ότι οι Βρετανοί ζητούν ναύσταθμο στην Κεφαλονιά και άφησε ανοιχτό το ενδεχόμενο ακόμα και για παραχώρηση σ' αυτούς του νησιού με αντάλλαγμα την Κύπρου ο Μεταξάς απάντησε: «Παραχώρησις ελληνικής νήσου έναντι οιοδήποτε ανταλλάγματος, δεν είναι δυνατή. Όσον αφορά το δικαίωμα να εγκαταστήσουν εκεί ναύσταθμον, ούτε αυτό ημπορώ να εννοήσω. Εάν είμεθα σύμμαχοι με τους Άγγλους, ημπορούν να χρησιμοποιήσουν ως σύμμαχοι, όλους τους ναυστάθμους μας.

Εάν θέλουν να υπάρχει ναύσταθμος και εις Κεφαλληνίαν, ας μας δώσουν τα χρηματικά μέσα να τον κατασκευάσωμεν ημείς, ως ιδικόν μας, οπότε δύνανται να τον χρησιμοποιούν και αυτοί».

(Ι. Μεταξάς, «Ημερολόγιον», τ. Γ' (1910-1914), εκδόσεις Γκοβόστη).

Επίλογος

Η συγκεκριμένη υπόθεση έχει πολλά σκοτεινά σημεία τα οποία μάλλον δεν θα φωτιστούν ποτέ. Ο Michael Llewellyn Smith, δεν κάνει απολύτως καμία αναφορά σε ναύσταθμο.

Αλλά και ο Ελευθέριος Βενιζέλος σε μνημόνιό του το 1931. Στον τότε πρεσβευτή της Μ. Βρετανίας στην Αθήνα sir Patrick William Maule Ramsay έγραφε ότι αποδέχτηκε το βρετανικό σχέδιο και δήλωσε στους συνομιλητές του πως «εν περιπτώσει γενικού ευρωπαϊκού πολέμου, εάν είμαι κυβερνήτης της Ελλάδος θα τάξω αυτήν παρά το πλευρόν της Μεγάλης Βρετανίας» και πρόσθεσε: «Προτιμώ εις αντάλλαγμα της Κύπρου, να παραχωρήσω από του καιρού ειρήνης τον λιμένα του Αργοστολίου εις την αγγλικήν κυριαρχίαν με την επιφύλαξιν, υπέρ της Ελλάδας, της κυριαρχίας των εντός του λιμένος πόλεως και του δικαιώματος της ελευθέρας χρήσεως του λιμένος εν καιρώ ειρήνης».

Είναι αμφίβολο όμως αν οι Βρετανοί «πατούσαν πόδι» στην Κεφαλλονιά, 49 χρόνια μετά την ενσωμάτωση των Επτανήσων στην Ελλάδα (1864), θα αρκούσαν μόνο σ' ένα ναύσταθμο και κανείς δεν γνωρίζει ποια θα ήταν η τύχη του όμορφου νησιού του Ιονίου και των κατοίκων του...

Πηγές:

ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ, «Ουΐνστον ΤΣΩΡΤΣΙΑ (1874-1965), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΛΑΣΓΟΣ, Ιωάννου Χρ. Γιαννάκενα. Ευχαριστούμε θερμά τον Δρα Ι. Σ. Παπαφλωράτο που μας επέτρεψε να χρησιμοποιήσουμε στοιχεία από το βιβλίο του

καθώς και για τα πρόσθετα στοιχεία που μας έδωσε.

MICHAEL LLEWELLYN SMITH, "ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΙΩΑΝΙΑΣ - Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ, 1919-1922", ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, 2009. iellada.gr